

INNHold

PUBLISERT 1. OKT., 2024 | OPPDATERT 28. MAI 2025

Effektmålinger av innovasjonsvirkemidler

Norske bedrifter investerer i forskning og innovasjon basert på egne behov og ambisjoner. Næringslivets investeringer er imidlertid ikke tilstrekkelig for å dekke alle kunnskapsbehov i møte med samfunnets utfordringer, både fordi næringslivet ikke uten videre tar hensyn til at egen kunnskapsutvikling også er nyttig for flere, og fordi en rekke samfunnsutfordringer krever omfattende koordinering av manges kunnskapsinvesteringer. Samfunnet er tjent med høyere kunnskapsinvesteringer enn hver enkelt bedrift vil foreta ut fra egne interesser.

Norges forskningsråd bevilger i overkant av 1 milliard kroner årlig til forskningsprosjekter i virksomheter gjennom Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN). Formålet med IPN er å utløse forskningsbasert innovasjon og bærekraftig verdiskaping. På oppdrag fra Forskningsrådet gjennomfører Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) en resultatanalyse av flere virkemidler, jf. faktaboksen «Om resultatanalysen av Forskningsrådets virkemidler». I dette kapitlet omtales sentrale resultater for IPN. Se også faktaboksen «Om de to spørreundersøkelsene» lenger ned for mer informasjon.

Om resultatanalysen av Forskningsrådets virkemidler

SØA har et flerårig oppdrag om å utarbeide en resultatanalyse av flere av Forskningsrådets virkemidler. Resultatanalysen dekker Innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN), Demonstrasjonsprosjekter, EUROSTARS, Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor (IPO) og Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP). Vi viser her kun data som omhandler IPN. Data for de andre søknadstypene er tilgjengelig i hovedrapporten. Resultatanalysen bygger på virksomhetsdata, prosjektdata, og data innhentet gjennom spørreundersøkelser og intervju. Årets rapport offentliggjøres høsten 2024. Årets rapport og tidligere rapporter er tilgjengelige på SØAs hjemmesider.

Resultatanalysen bygger på flere datakilder, hvorpå to spørreundersøkelser står særlig sentralt. En undersøkelse sendes ut det året prosjektene avsluttes (omtalt som ettårsundersøkelsen) og en sendes ut fire år etter prosjektavslutning (omtalt som fireårsundersøkelsen). De siste to undersøkelsene omfatter prosjekter som ble avsluttet i 2019 og 2023.

Tabell 4.4a Prosjektinformasjon. Etter når prosjektene ble avsluttet.

	2019	2023
Antall prosjekter	126	161
Samlet Forskningsråds-finansiering ¹	1 130 mill. kr	1 432 mill. kr
Samlet prosjektfinsiering (inkl. Forskningsråds-finansiering) ²	2 927 mill. kr	3 126 mill. kr
Gjennomsnittlig prosjektfinsiering per prosjekt	23,2 mill. kr	19,4 mill. kr
Gjennomsnittlig Forskningsråds-støtte per prosjekt	9,0 mill. kr	8,9 mill. kr
Gjennomsnittlig støtteandel per prosjekt	39 %	46 %
Antall prosjektpartnere ³	732	770
Gjennomsnittlig antall prosjektpartnere per prosjekt	5,8	4,8

¹ Innvilget beløp per prosjekt er inflasjonsjustert basert på prosjektperiodens år, for å gi et beregnet beløp i 2023-kroner.

² Omfatter støtte fra Forskningsrådet, egenfinansiering, private kilder, internasjonale kilder og andre offentlige kilder.

³ Alle partene i et konsortium som omfatter både prosjektansvarlig og samarbeidspartnere.

Kilde: Forskningsrådet, bearbeidet av SØA

Om de to spørreundersøkelsene

Spørreundersøkelsene er ment å gi innsikt i virkningene av Forskningsrådets støtte. Ettårsundersøkelsen er særlig ment å fange opp umiddelbare resultater av prosjektet, mens fireårsundersøkelsen er ment å fange opp mer langsiktige effekter av prosjektet. Undersøkelsene er gjennomført over flere år, men med noen revideringer i spørsmål og tidspunkt for utsendelse av undersøkelsene.

Spørreundersøkelser reflekterer respondentenes subjektive vurderinger. Respondentene er bedt om å svare på vegne av prosjektansvarlig virksomhet, men vi må likevel forvente at svarene vil reflektere respondentenes personlige vurdering og erfaringsbase. Funnene i undersøkelsene må derfor betraktes som indikatorer på hhv. addisjonalitet, bidrag til innovasjon og bærekraftig verdiskaping i deltagende bedrifter, samt eksterne effekter for samfunnet for øvrig.

En utfordring med spørreundersøkelser er at respondenten ikke svarer sannferdig eller at de svarer strategisk. Vi finner at det er betydelig grad av konsistens i svar gitt i undersøkelse og i intervju. Vi finner også at det er konsistens i svar på spørsmål som handler om det samme, og mellom svarene den samme virksomheten har oppgitt ett år etter prosjektavslutning og fire år etter prosjektavslutning. En annen utfordring med denne typen undersøkelser er muligheten for at de som deltar gjennomgående svarer mer positivt enn det de som har valgt å ikke delta ville svart (og det er grunnen til at de ikke svarer). Vi kan ikke utelukke slik skjevhet, men aktiv oppfølging av dem som ikke har besvart undersøkelsene tilsier at omorganiseringer i virksomhetene, mangelfull kontaktinformasjon og sikkerhetstiltak også er viktige forklaringer på at respondentene ikke besvarer undersøkelsene.

Addisjonalitet

Spørreundersøkelserdata indikerer at Forskningsrådet i stor grad støtter forskningsprosjekter som ellers ikke ville blitt igangsatt, eller som ville blitt igangsatt senere eller i et annet omfang. 51 prosent av respondentene i ettårsundersøkelsen (prosjekter avsluttet i 2023) oppgir at prosjektene sannsynligvis ikke ville blitt gjennomført uten støtte fra Forskningsrådet. 41 prosent oppgir at prosjektet ville blitt gjennomført på et senere tidspunkt og i mindre skala uten støtten, mens 6 prosent oppgir at prosjektet ville blitt igangsatt enten senere eller i en mer begrenset skala uten støtten. Tidligere igangsetting og økt omfang på FoU-investeringen er en form for addisjonalitet som betyr at eventuelle positive effekter kommer raskere til samfunnet enn ellers, selv om virksomheten etter hvert uansett vil igangsette forskningsprosjektet. Få (1 prosent) har svart at prosjektet ville blitt gjennomført i samme omfang og etter samme tidsskjema uten støtten fra Forskningsrådet. Det er også få (1 prosent) som svarer at de ikke vet.

Tabell 4.4b Addisjonalitet. Fordelt på undersøkelse og etter år prosjektet ble avsluttet.

«Hva tror du ville skjedd med FoU-prosjektet dersom Forskningsrådet ikke hadde bidratt med finansiering?»

	Fireårsundersøkelsen			Ettårsundersøkelsen		
	Avsluttet i 2017	Avsluttet i 2018	Avsluttet i 2019	Avsluttet i 2021	Avsluttet i 2022	Avsluttet i 2023
Sannsynligvis ikke blitt gjennomført	50 %	51 %	54 %	54 %	45 %	51 %
Sannsynligvis blitt gjennomført i en mer begrenset skala og på et senere tidspunkt	37 %	30 %	37 %	29 %	48 %	41 %
Sannsynligvis blitt gjennomført i en begrenset skala, men på samme tidspunkt	7 %	12 %	4 %	13 %	5 %	2 %
Sannsynligvis blitt gjennomført i samme skala, men på et senere tidspunkt	4 %	4 %	3 %	3 %	2 %	4 %
Sannsynligvis blitt gjennomført uten endringer, i samme skala og på samme tidspunkt	2 %	0 %	1%	0 %	0 %	1 %
Vet ikke	1%	3 %	0 %	1%	0 %	1 %
Antall som har besvart spørsmålet (n=)	103	73	68	103	112	95

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse, Samfunnsøkonomisk analyse og Møreforskning (2023)

Vi har også med et spørsmål om alternativ bruk av egne midler til prosjektet. Spørsmålet har som mål å gi innsikt i hvorvidt den offentlige støtten bidrar til å utløse mer investeringer i FoU enn ellers eller om den offentlige støtten først og fremst påvirker innretningen på prosjektet. 14 prosent av respondentene oppgir at de ville brukt midlene på FoU-aktiviteter i tråd med formålet i prosjektet, mens 28 prosent oppgir at de ville brukt midlene på FoU med andre formål. 45 prosent oppgir at de ville brukt midlene på annet enn FoU. Svarene støtter data fra gjennomførte intervju; at støtten fra Forskningsrådet både utløser og endrer forskningsinnholdet. Støtten utløser også investeringer i FoU, men ikke fullt ut så mye som bedriftenes samlede eksterne investeringer i prosjektene skulle tilsi.

De fleste er fornøyde med resultatene

Spørreundersøkelsene indikerer at de prosjektansvarlige virksomhetene alt i alt er fornøyd med gjennomføringen og FoU-resultatene. Omkring 90 prosent er svært fornøyd eller fornøyd med virksomhetens bidrag i gjennomføringen av prosjektet og med FoU-resultatene i prosjektet jf. tabell 4.4c. Andelene som oppgir at prosjektet er vellykket med tanke på samarbeidspartneres bidrag og bidrag til kompetansebygging er også høye, med over 85 prosent. Andelen som oppgir at de er svært fornøyd eller fornøyd er høy i begge undersøkelsene, noe vi også ser i tidligere undersøkelser.

Om lag 5 prosent er misfornøyd med ulike aspekter ved prosjektet. Andelen øker noe om vi også tar høyde for dem som verken er misfornøyd eller fornøyd. De som ikke er fornøyd viser i åpne svar og intervju gjerne til utfordringer i samarbeidet med partnere, interne omprioriteringer eller ytre og uforutsette hendelser.

Tabell 4.4c Tilfredshet med FoU-resultater

«Alt i alt, hvordan vurderer virksomheten prosjektets vellykkethet med hensyn til FoU-resultatene i prosjektet?»

	Fireårsundersøkelsen			Ettårsundersøkelsen		
	Avsluttet i 2017	Avsluttet i 2018	Avsluttet i 2019	Avsluttet i 2021	Avsluttet i 2022	Avsluttet i 2023
Svært fornøyd	31 %	38 %	38 %	41 %	52 %	51 %
Fornøyd	54 %	46 %	45 %	43 %	35 %	37 %
Verken fornøyd eller misfornøyd	8 %	7 %	12 %	8 %	8 %	4 %
Misfornøyd	4 %	1%	3 %	4 %	2 %	5 %
Svært misfornøyd	1%			1 %		
For tidlig å si	1%	3 %	2 %		3 %	1 %
Vet ikke	1%	4 %		2 %		1 %
Antall som har besvart spørsmålet (n=)	99	68	66	99	107	94

Antallet som har besvart de enkelte spørsmålene kan variere noe mellom spørsmål.

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse, Samfunnsøkonomisk analyse og Møreforskning (2023)

Bidrar til økt omstillingsevne og for mange også økt verdiskaping

Undersøkelsene indikerer videre at prosjektene har bidratt til innovasjon og omstillingsevne. Litt over halvparten (56 prosent) av respondentene oppgir at prosjektet har resultert i lansering av nye varer og tjenester fire år etter prosjektavslutning. Ytterligere 25 prosent forventer lansering på et senere tidspunkt. Noe færre, men likevel en betydelig andel (47 prosent), oppgir å ha implementert nye eller forbedrede virksomhetsprosesser, jf. tabell 4.4d.

For å få ytterligere innsikt i hva slags innovasjoner som kommer ut av prosjektene, har vi supplert spørsmålene om nye eller forbedrede varer eller tjenester med spørsmål om leveranse av varer eller tjenester med høyere kvalitet eller leveranse av varer eller tjenester som er mer bærekraftige, jf. tabell 4.4d.

Tabell 4.4d Innovasjon. Fireårsundersøkelsen (prosjekter avsluttet i 2019) «Har gjennomføringen av prosjektet resultert i ...»

	Leveranse av nye eller forbedrede varer eller tjenester	Leveranse av mer bærekraftige varer eller tjenester	Leveranse av varer eller tjenester med høyere kvalitet	Implementering av nye eller forbedrede virksomhetsprosesser
Ja, allerede skjedd	56 %	36 %	56 %	47 %
Nei, men forventes på et senere tidspunkt	25 %	27 %	22 %	10 %
Nei, og forventer heller ikke	15 %	29 %	18 %	31 %
Vet ikke	4 %	9 %	4 %	12 %
Antall som har besvart spørsmålet (n=)	68	68	68	68

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse

Respondentene ble også spurt om tilfredshet med kommersielle resultater, og om realiserte og forventede økonomiske virkninger. Halvparten er fornøyd eller svært fornøyd med de kommersielle resultatene 4 år etter prosjektslutt. Andelen som er tilfreds med de kommersielle resultatene er noe høyere i de to siste målingene (2018 og 2019) enn i 2017, men lavere enn andelen som er tilfreds med FoU-resultatene, noe vi også har sett i tidligere undersøkelser.

Tabell 4.4e Tilfredshet med kommersielle resultater

«Alt i alt, hvordan vurderer virksomheten prosjektets vellykkethet med hensyn til de kommersielle resultatene i prosjektet?»

	Fireårsundersøkelsen			Ettårsundersøkelsen		
	Avsluttet i 2017	Avsluttet i 2018	Avsluttet i 2019	Avsluttet i 2021	Avsluttet i 2022	Avsluttet i 2023
Svært fornøyd	7 %	21 %	19 %	12 %	23 %	16 %
Fornøyd	29 %	25 %	28 %	20 %	28 %	27 %
Nøytral	27 %	21 %	22 %	26 %	13 %	13 %
Misfornøyd	11 %	6 %	8 %	6 %	5 %	8 %
Svært misfornøyd	4 %	0 %	5 %	1 %	1 %	1 %
For tidlig å si	12 %	13 %	13 %	28 %	27 %	34 %
Vet ikke	9 %	13 %	6 %	7 %	3 %	1 %
Antall som har besvart spørsmålet (n=)	97	67	64	97	107	93

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse, Samfunnsøkonomisk analyse og Møreforsking (2023)

På spørsmål om de konkrete virkningene, oppgir fire av ti at prosjektet har resultert i økte inntekter og/eller reduserte kostnader fire år etter avslutning. Ytterligere fire av ti forventer slike virkninger på sikt. Andelen som oppgir at prosjektet har resultert i økonomiske virkninger er noe høyere fire år etter avslutning enn ett år etter, mens andelen som oppgir at det er for tidig å si er høyere ett år etter. Dette er som forventet fordi det tar tid å realisere slike virkninger. En av ti oppgir at de ikke forventer at prosjektet vil resultere i økte inntekter eller reduserte kostnader.

Tabell 4.4f Økonomiske virkninger. Fireårsundersøkelsen (prosjekter avsluttet i 2019)

«Har eller forventes prosjektet å resultere i ...»

	Økte inntekter fra salg av varer og tjenester	Økte inntekter (royalties) fra lisensiering til andre	Reduserte kostnader
Ja, allerede skjedd	26 %	11 %	21 %
Nei, men forventes på et senere tidspunkt	38 %	8 %	22 %
Nei, og forventer heller ikke	29 %	73 %	51 %
Vet ikke	8 %	9 %	8 %
Antall som har besvart spørsmålet (n=)	66	66	68

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse

De som har oppgitt at prosjektet har eller ventes å resultere i økte inntekter eller reduserte kostnader ble spurt om å tallfeste virkningene. Om lag halvparten har tallfestet virkningene. Av 66 IPN-prosjekter som besvarte den siste fireårsundersøkelsen har 54 oppgitt enten å ha oppnådd økonomiske gevinster eller har forventning om det senere. For 34 av disse prosjektene har respondentene tallfestet realiserte og forventede inntekter og/eller kostnadsbesparelser som kan knyttes til FoU-resultatene i prosjektet. I tillegg er respondentene bedt om å tallfeste virksomhetens investeringer for å ta i bruk FoU-resultatene og realisere de økonomiske virkningene.

Basert på respondentenes estimater i de 34 IPN-prosjektene er forventet bedriftsøkonomisk avkastning beregnet til en nåverdi på 17,2 milliarder kroner, når vi legger til grunn en diskonteringsrente på syv prosent og inntektsperiode på opptil 15 år fra første inntektsgivende år. Dette er mye høyere enn i forrige måling, og det nest-høyeste nivået blant prosjekter avsluttet i perioden 2014–2019.

Beregning av nåverdi

I fireårsundersøkelsen blir bedriftene bedt om å kvantifisere økonomiske resultater fra prosjektene. Respondenten får spørsmål om oppnådde og fremtidige salgsinntekter fra nye varer og tjenester, inntekter fra lisensiering av teknologi til andre virksomheter og kostnadsbesparelser fra nye prosesser. I tillegg bes virksomhetene om å oppgi eventuelle investeringer for å realisere kommersialisering, f.eks. til teknologiutvikling, produksjonskapasitet og distribusjon. Alle inn- og utbetalinger over tid utgjør prosjektenes kontantstrøm, som må gjøres sammenlignbare i tid ved å neddiskontere alle beløp til nåtidspunktet. Prosjektets nåverdi beregnes ved å summere de neddiskonterte verdiene av alle kontantstrømselementene. I beregning av nåverdien er det her benyttet en diskonteringsrente på 7 prosent. En såpass høy diskonteringsrente er brukt for å hensynta usikkerhet og at kunnskapen som utvikles er antatt å forringes over tid.

Som i tidligere undersøkelser er det et fåtall av prosjektene som står for en vesentlig andel av forventet økonomisk avkastning. Over de seks siste årene finner vi at omtrent 10 prosent av prosjektene står for 80 prosent av beregnet nåverdi. I årets undersøkelse står to prosjekter for en tilsvarende stor andel (78 prosent) av nåverdien. I tabellen under har vi angitt nåverdi uten disse to prosjektene i parentes. Uten disse to er estimert nåverdi på linje med tidligere år. Hadde vi lagt til grunn lengre tidshorisont for inntektene ville nåverdiene vært betydelig høyere. For det ene prosjektet, der respondenten forventer store investeringskostnader og store fremtidige inntekter, har valg av tidshorisont stor betydning for beregningen av fremtidig avkastning. Nåverdiberegningen er altså svært sensitiv for forutsetningen om 15 års tidshorisont.

Inntektsveksten eller kostnadsreduksjonene er i liten grad realisert, men basert på forventninger for kommende år. Det er mange usikkerhetsmomenter tilknyttet slike langsiktige økonomiske beregninger. Hvorvidt gevinstene blir realisert må undersøkes på et senere tidspunkt.

Tabell 4.4g Bedriftsøkonomisk avkastning. Fireårsundersøkelsen, etter år prosjektene ble avsluttet. 2014–2019.

Prosjektenes sluttår	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall som har besvart undersøkelsen	57	50	75	103	73	66
Antall som har eller forventer kommersialisering	49	43	46	77	55	54
Andel som har eller forventer kommersialisering	86 %	86 %	61 %	75 %	75 %	82 %
Antall besvarte med økonomiske anslag ¹	34	21	18	34	34	34
Andel av besvarte som har gitt økonomiske anslag	60 %	42 %	24 %	33 %	47 %	50 %
Nåverdi avkastning (mrd. kroner) ²	5,9	0,2	5,3	18,6	3,2	17,2 (3,8)

¹ Antall som har svart ja på at de har eller forventer økte inntekter eller reduserte kostnader.

² Avkastningen er inntjening (bruttofortjeneste fra salg, lisensinntekter og kostnadsbesparelser) minus virksomhetens investeringer.

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse, Samfunnsøkonomisk analyse og Møreforskning (2023)

Det er mange faktorer som skal ligge til rette for at IPN-prosjektene skal gi økonomiske effekter for bedriftene, derfor også mange faktorer som kan vanskeliggjøre kommersialisering – også for bedrifter som er fornøyd med de forskningsmessige resultatene. Markedsutvikling og hvor godt en vare eller tjenester møter et behov i markedet vil ha stor betydning. Respondentene peker også på behov for mer testing og demonstrering, samt behov for mer kunnskap. Mange av prosjektene betraktes av virksomhetene som ett av flere steg på veien til økt verdiskaping. Spørreundersøkelser og intervju indikerer at utfordringsbildet er som tidligere år, men i årets undersøkelse har flere pekt på mangel på arbeidskraft som en utfordring.

Enkelte har konkludert med at løsningen eller teknologien ikke kan kommersialiseres. Samtidig kan både vellykkede og mindre vellykkede prosjekter gi nytte for de involverte partnerne. Respondentene oppgir blant annet at prosjektene øker oppmerksomheten om forskning og utvikling og styrker både deres kompetanse i å gjennomføre FoU-prosjekter og samarbeid med nye og eksisterende samarbeidspartnere. Slike virkninger kan bidra til økt omstillings- og konkurranseevne på lengre sikt.

Indikerer positive virkninger også for andre

Spredning av ny kunnskap, kvalitetsforbedringer av teknologi og positive miljøeffekter er en viktig del av begrunnelsen for offentlig FoU-støtte. Selv om det er vanskelig å avdekke realiserte samfunns effekter fullt ut, gir resultatene fra undersøkelsene indikasjoner på slike virkninger. Respondentene ble blant annet spurt om prosjektene mulige bidrag til kunnskaps- og teknologiutvikling i møte med store samfunnsutfordringer. Mange prosjektansvarlige virksomheter oppgir at prosjektet har bidratt til kunnskaps- og/eller teknologiutvikling som omhandler mer effektiv ressursutnyttelse, klima og miljø. Over halvparten oppgir at prosjektene bidrar til kunnskaps- og/eller teknologiutvikling for «mer effektiv bruk eller gjenbruk, av ressurser». Slik har det også vært i tidligere undersøkelser. Noen av respondentene oppgir også at prosjektet har bidratt til kunnskaps- og/eller teknologiutvikling som omhandler økt sikkerhet/forebygging av ulykker, bedre helse/livskvalitet og bedre eller mer effektive offentlige tjenester.

Sammenligner vi svarene i årets undersøkelse med fjorårets undersøkelse, finner vi at noen flere oppgir at prosjektet er relevant for å redusere klimagassutslipp, bedre offentlige tjenester og bedre helse/livskvalitet.

Figur 4.4a Bidrag til å løse store samfunnsutfordringer. ^{1,2}

«Har prosjektet bidratt til kunnskapsutvikling og/eller teknologiutvikling for ... (flere svar er mulig).»

¹ Årstallene viser til hvilket år undersøkelsen ble avsluttet.

² Respondentene kan krysse av for flere bidrag. Summen av andelen kan derfor overstige 100 prosent.

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse, Samfunnsøkonomisk analyse og Møreforskning (2023)

Effekter av Innovasjon Norges virkemidler

Utvikling i utløsningsgrad

Addisjonalitet sier noe om i hvilken grad foretakene oppfatter at Innovasjon Norges bidrag har vært utløsende for gjennomføringen av prosjektet. Det vi si om bistanden har ført til at flere aktiviteter eller prosjekter hos foretakene blir gjennomført, eller at omfanget på prosjektet endres.

I Kundeeffektundersøkelsens [1] «førundersøkelse» som foretakene får umiddelbart etter de har f.eks. fått et tilsagn, blir respondenter (foretak) spurt om hva de tror ville skjedd med deres prosjekt dersom de ikke hadde mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Bistanden blir klassifisert som å ha «høy addisjonalitet» dersom kunden oppgir at prosjektet ville blitt skrinlagt helt eller blitt gjennomført i redusert omfang og forsinket uten støtte. Addisjonaliteten er definert som middels dersom kunden oppgir at bistanden kun har ført til at prosjektet enten har fått økt omfang eller blitt gjennomført raskere som følge av bistanden. Addisjonaliteten er definert som lav dersom kunden oppgir at prosjektet ville blitt gjennomført i samme omfang og til samme tid, også uten støtte.

Tabell 4.4h Andel respondenter som oppgir at bistand fra Innovasjon Norge gav middels og høy addisjonalitet for prosjektet fordelt på oppdrag (prosent).

Oppdrag	2018	2019	2020	2021	2022 ¹	2023
Innovasjon Norge	93	91	96	95	87	96
Innovasjon og internasjonalisering	98	97	97	99	93	97
Distrikt	94	92	98	95	94	99
Landbruk	97	90	94	97	83	93
Bank	73	71	91	83	67	93

¹ I 2022 ble det benyttet en annen metodikk for å beregne generell addisjonalitet. Derfor er ikke verdiene i 2022 direkte sammenlignbar med de øvrige årene.

Kilde: Oslo Economics og Oxford Research.

Økt overlevelse med støtte

For å analysere hvorvidt gründere (nyetablerte foretak) med støtte fra Innovasjon Norge har større sannsynlighet for å overleve enn gründere uten støtte, har vi sammenliknet andelen av Innovasjon Norges kunder (nyetablerte foretak) som fortsatt er aktive etter 1-5 år med andelen aktive virksomheter med samme etableringsår som ikke har mottatt støtte (virksomheter i kontrollgruppen brukt i effektestimeringene).^[2] Estimaten viser at foretak som ble startet i 2017 og som har fått støtte av Innovasjon Norge, var overlevelsen etter 5 år 6,3 prosentpoeng høyere i referansegruppen enn i kontrollgruppen som ikke fikk støtte.

Effektmåling

Hvert år gjøres det en analyse av effektene av Innovasjon Norge virkemidler^[3]. Metoden benyttet i effektmålingene går ut på å sammenlikne utviklingen i utvalgte indikatorer for Innovasjon Norges kunder med en gruppe av liknende virksomheter, som ikke har mottatt støtte. Effektene er målt som forskjeller i gjennomsnittlig årlig vekst i den første treårsperioden etter støtte fra Innovasjon Norge (årlig merkest i forhold til kontrollgruppen). Den siste effektmålingen er gjort på regnskapstall for perioden 2011-2022.

Effektmålingene bekrefter at Innovasjon Norge bidrar til merkest for sine kunder (foretak). Selv om punktestimatene (verdien) har endret seg noe fra år til år, kan det ikke sies at det har vært statistisk signifikante endringer.

Det er særlig støtten til gründere^[4] under innovasjonsoppdraget^[5] som ser ut til å ha betydelig effekt. Dette drar opp den samlede effekten for hele porteføljen. Høyere estimerte effekter for gründere, sammenliknet med mer etablerte bedrifter, gjelder i hovedsak alle hovedoppdragene.

Forskjellene mellom gründere og etablerte foretak er imidlertid noe mindre for bankoppdraget. Sammenliknet med de øvrige oppdragene gis støtte under bankoppdraget i større grad til etablerte foretak. Videre omfatter bankoppdraget kun lavrisikolån, mens risikolån ligger under innovasjonsoppdraget. Lavere estimer for bankoppdraget er derfor forventet.

Målingene er ikke direkte sammenliknbare fra ett år til neste. Gjennom pandemien endret kundemassen sammensetning, ikke bare fordi Innovasjon Norge fikk ekstraordinære midler for å sikre likviditet og overlevelse gjennom krisen, men også betydelige budsjettøkninger i ordinære virkemidler. Når utvalget av kunder endres, endres også kontrollgruppen (som kundene er matchet med), og dette kan påvirke de årlige resultatene.

Foretak som mottok ekstraordinære virkemidler notifisert under det midlertidige statsstøtteregulverket som ble innført under pandemien^[6] er ikke tatt med i effektmålingene fordi de har et annet formål enn innovasjon og vekst (likviditet for overlevelse). Foretak som benyttet det landsdekkende innovasjonstilskuddet er imidlertid med i målingene, selv om det ofte omtales som en del av krisepakken. Det er med i målingene fordi det har samme formål som brede innovasjonspolitiske virkemidler og er gitt under det generelle gruppeunntaksregulverket (GBER), ikke det midlertidige kriseregulverket.

Tabell 4.4I Estimert gjennomsnittlig merkest for Innovasjon Norges kunder 2011-2022¹ etter oppdrag og delmål²

Effektindikator ³	Delmål	Oppdrag				
		(B)	(D)	(I)	(L)	
		Bank	Distrikt	Innovasjon	Landbruk	Alle
Salgsinntekter	Gründer	8,5***	17,3***	25,4***	15,3***	21,5***
	Etbl. foretak	8,2***	5,9***	7,2***	5,8***	7,0***
	Alle	7,1***	10,3***	19,3***	9,0***	14,8***
Verdiskaping	Gründer	9,1***	13,9***	24,5***	18,1***	19,1***
	Etbl. foretak	5,3***	2,8***	4,1***	3,4***	3,9***
	Alle	5,2***	7,2***	15,2***	8,4***	10,8***
Produktivitet	Gründer	2,0	7,7***	12,0***	8,0	9,7***
	Etbl. foretak	1,9	-0,3	1,3	-3,2	0,7
	Alle	1,9	2,5***	6,0***	1,5	4,3***

¹ Gjennomsnittlig årlig forskjell i vekst i den enkelte effektindikator mellom Innovasjon Norges kunder (foretak) og kontrollgruppen.

² Gründere er foretak som var yngre enn 4 år da støtten ble mottatt. De øvrige er etablerte foretak.

³ Øverste og nederste 10 prosent i vekst i kapitalrentabilitet er fjernet før effektestimeringene.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,1

Kilde: Oslo Economics AS

For delmålet *Flere gode innovasjonsmiljøer* er det som tidligere vanskelig å ta ut samlede effekttall på salgsinntekter, verdiskaping, produktivitet og årsverk. Det er derfor klyngeprogrammets bedrifter som er utgangspunktet for estimatene nedenfor.

Tabell 4.4J Effekttindikatorer og indikator for støttende analyser. Klyngeprogrammet. Gjennomsnittlig årlig merkest i prosentpoeng.

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	19,5***	-2,8	9,3***
Verdiskaping	16,8***	-4,5	7,0**
Produktivitet	8,1**	-7,3*	1,8
Antall årsverk	7,9***	-1,0*	3,8**

*** gir et statistisk signifikant resultat med p-verdi lik 0,01 eller lavere

* gir et statistisk signifikant resultat med p-verdi mellom 0,05 og 0,1

Ingen stjerner betyr ikke signifikant

Foretak som deltar i klyngeprogrammene har en betydelig høyere merkest de tre første årene, sammenlignet med tilsvarende bedrifter som ikke benytter Innovasjon Norges tjenester. Hvorfor man ikke ser langtidseffektene er vanskeligere å si. Mye av den økte klyngeeffekten tas de første årene, men det er viktig å påpeke at forskjellen vedvarer, selv om den ikke øker i forhold til kontrollgruppen slik som de første årene. Om dette er resultat av at det er mange bedrifter med store omstillingsutfordringer som er i de klyngene som har fått støtte over tid, eller om det er at effekten av klyngeprogrammet som avtar, er vanskelig å si. Estimatenes vil også kunne endres som en følge av endringer i hvilke klyngeprosjekter som er i porteføljen og dermed og inngår i analysen. En grunn til svært positive verdier de første årene er antakelig en «catch-up-effekt», dvs. foretak som ble med i klynger fikk inspirasjon, samarbeidsmuligheter og kompetanse som de ikke ville ha hatt uten medlemskapet i klyngen.

Noter:

[1] Innovasjon Norges kundeundersøkelse sendes forløpende til bedrifter nå de har mottatt en tjeneste fra Innovasjon Norge (førundersøkelsen) og i forbindelse med prosjektslutt (etterundersøkelsen)

[2] Oslo Economics har koblet datasettet som brukes i effekttestimeringene med kunngjøringer i Brønnøysundregistrene for å identifisere foretak med konkursåpning eller som er tvangsavviklet. Så sant ingen av de to tilstandene er observert regnes foretaket som aktivt.

[3] Statistisk sentralbyrå bistod i perioden 2014-2018 med operasjonalisering av og måling på styringsindikatorne. Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) overtok oppdraget etter SSB i 2018. Fra og med 2023 er det Oslo Economics som gjør analysene.

[4] Av statistiske årsaker er delmål 1, flere gode gründere, definert som bedrifter under 4 år. Delmål 2 omfatter bedrifter som er fire år eller eldre.

[5] I effektmålingene tilordnes hvert foretak et *hovedoppdrag* på bakgrunn av hvilket oppdrag foretaket har mottatt størst beløp fra. Hovedoppdragene følger oppdragene fra departementer/fylkeskommuner.

[6] Temporary Framework for Covid 19 (2020 og 2021)

[←](#) Forrige side

Neste side [→](#)

Meldinger ved utskriftstidspunkt 10. juli 2025, kl. 02.49 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.